

Højskolen i verden – mellem dannelse og kompetenceudvikling

Af Jonas Møller, lærer på Silkeborg Højskole

”Den strategi vi har haft trænger til at fornyes, vi må se på den gamle igen.” Det er kronikkens tanke – med en omskrivning af Benny Holst – at rette et kritisk blik mod grundlaget for højskolernes snart forældede strategi i et forsøg på at pege frem mod en ny.

En af mine venner skrev forleden denne opdatering på facebook: ”Rendte på vej hjem ind i en mand, der stod og smed stakkevis af PISA-rapporter i affaldscontaineren. Det er nye tider.” Med den fyndige samtidsdiagnose afsluttede han sin øjenvidneberetning om den lodrette arkivering af et årtis uddannelsespolitik materialiseret i bunker af A4-papir fyldt med tal, statistik og ranglister. Men er det sandt? Er det slut med en dannelses- og uddannelsestænkning, hvor omdrejningspunktet har været begreber som kompetenceudvikling, livslang læring, human resources, omstillingsparathed, og hvor PISA-undersøgelserne har fungeret som den altoplysende ledestjerne? En nytteorienteret tænkning, hvor alt gøres op, måles og vejes, ud fra nogle udvalgte parametre og mål for derefter at udstikke det meste af en verdens uddannelsespolitik i et blindt videnskapsløb, hvor ingen ved, hvor målet befinder sig, men hvor alle er overbeviste om, at de, der ikke skynder sig aldrig når frem - til fakturaen, til bundlinjen, hvor regnskabet gøres op og de kompetente og nyttige skilles fra de unyttige og inkompetente.

Nye tider?

Men gør det nu rent faktisk en forskel, at Danmark har fået en ny regering, og at højskolerne har fået et nyt ministerium og en ny og anderledes minister i Uffe Elbæk? Jeg tillader mig at have min tvivl, for meget tyder på, at den nye regering ikke *grundlæggende* har tænkt sig at gøre op med den uddannelsespolitik, der rent faktisk tog fart under den forrige røde regering i 90'erne med Margrethe Vestager som undervisningsminister. Hvorfor ikke? Fordi den ikke længere blot er en politik, men har afsat sig som en *diskurs*; et sprog, der definerer de rammer indenfor hvilke vi – ihvertfald politisk – kan tale om og forstå begreber som læring, viden, uddannelse og dannelse. Et sprog, som der fra politisk hold stort set ikke udøves kritik imod længere, hvorfor begreber som kompetenceudvikling og ‘den globale vidensøkonomi’ er

blevet selvfølgeligheder, som politikerne hverken behøver at gøre rede for indholdet af eller diskutere det formålstjenestelige ved. Videnssamfundet og den globale konkurrence fremstår som uomgængelige vilkår og kompetenceudvikling er vejen ad hvilken, Danmark klarer sig og forhåbentlig bliver verdens bedste.

Højskolen og verden

Spørgsmålet lyder derfor, hvordan Højskolen skal stille sig an overfor den uddannelsespolitiske virkelighed i og med formuleringen af en ny 5-årig strategi. Skal vi positionere og formulere os som værende i opposition til det formelle uddannelsessystem og dets dannelsessyn, eller er der i højere grad brug for at tage de ord i munden, der gør det muligt at sidde med ved bordet for at sikre sig politisk indflydelse, forsat statsstøtte og dermed overlevelse? Modspiller, medspiller eller både-og? Spørgsmålet har været aktuelt lige så længe, der har været højskoler, og gennem tiden er der blevet givet forskellige svar, som har udpeget kursen. Sidst, der blev givet et sammenhængende svar, var i 2004, da det af regeringen nedsatte højskoleudvalg udarbejdede en rapport med en analyse af Højskolen i tiden og forslag til dens fremtidige rolle i et videnssamfund.

I rapporten lægges der op til, at Højskolen, der i en årrække har haft nedgang i elevtallet, i højere grad integreres i det formelle uddannelsessystem for at varetage nye opgaver, bl.a. muligheden for at følge kompetencegivende undervisning. Dette legitimeres historisk ved at pointere, at højskolen fra starten og frem til 1970 altid har bevæget sig i et dobbeltspor med dannelse på den ene side og uddannelse på den anden; ved siden af kerneydelsen, den almene dannelse, har eleverne altid også lært noget 'nyttigt' – kvalifikationer eller kundskaber i form af håndværk, landbrug, regning, dansk osv. Men denne dualisme opløses i 1970'erne, hvor højskolerne ifølge udvalget blev rene dannelsesskoler eller æstetiske højskoler med fokus på det kreative, kropslige, musiske og det personligt udviklende. Uddannelsesdimensionen forsvandt dermed fra højskolerne i en årrække, men i 2004 ser udvalget en mulighed for at genindføre den og dermed tilbagerulle 'syndefaldet'. De formulerer dog selv betingelsen: "Skal forbindelsen mellem dannelse og uddannelse reetableres på folkehøjskolen, skal det ske på videnssamfundets præmisser." I forlængelse af dette slås det fast, at ved siden af uddannelsesdimensionen skal dannelsen stadig være skoleformens hovedsag, og det er her, at kæden hopper af; man kan være enig eller uenig i, at Højskolen skal underkastes videnssamfundets præmisser, men man har efter min mening ikke forstået rækkevidden og

dybden af dets logik, når man samtidig fastholder, at det kan ske uden, at man mister dannelsen og livsoplysningen undervejs. I og med videnssamfundets diskurs er der sket en tavs forskydning af begreber som dannelse, uddannelse, kvalifikationer, kundskaber, der alle kan oversættes til kompetencer, som på den måde dækker over det hele. Kompetencebegrebet begår overgreb på et begreb som dannelse ved at give det et nyt indhold. Et forskudt dannelsesbegreb kan overleve sammen med videnssamfundets uddannelsesdimension, men vi må fastholde, at Grundtvig med sit syn på dannelse, oplysning og uddannelse mente noget andet, nemlig at individuel og social eller folkelig dannelse forudsætter hinanden, og at livsoplysningen er et mål i sig selv. Hvilket ikke er tilfældet i det per definition individualiserede og instrumentelle kompetencebegreb.

Tidens strøm

Min kritik af Højskoleudvalgets rapport går ikke på indholdet, som jeg tror på mange måder har været Højskolen til gavn og samfundet til nytte, men på den diskurs, man har underlagt sig i formuleringen og legitimeringen af dette indhold. Får denne diskurs magten, forskyder Højskolen sig ud af sit idégrundlag. Hvad jeg appellerer til her er altså ikke, at Højskolen skal isolere sig fra omverdenen, lægge armene over kors og fornægte ethvert samarbejde med det formelle uddannelsessystem. Jeg kan kun støtte op om det arbejde FFD har gjort de sidste fem år. Hvad jeg til gengæld finder livsnødvendigt er, at vi i en kommende strategi ikke – i et forsøg på at blive uddannelsespolitisk stuerene – underkaster os præmisserne og sproget fra et videnssamfund, der er uden tanke for begreber, der bunder i et andet livssyn, end dét, hvor alt kan operationaliseres, måles og vejes ud fra en nytteværdi. Lad os i stedet lægge en strategi for, hvordan højskolerne på en gang kan fastholde og forny dannelsesstanken, så den ikke drukner i tidens strøm, men kan være med til at føre den frem.

